

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL ATSISAKYMO NAGRINĖTI PAREIŠKĖJO LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO PRAŠYMĄ IŠTIRTI LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-730 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO 2 STRAIPSNIO 2 DALIES ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2021 m. birželio 17 d. Nr. KT107-S98/2021

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Giedrės Lastauskienės, Vytauto Mizaro, Algio Norkūno, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvaustė pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-15/2021.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Konstituciniame Teisme gautas pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas iširti, „ar Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 3 straipsnio pakeitimo įstatymo (TAR, 2018-07-05, Nr. 2018-11453) 2 straipsnio 2 dalis, kurioje nėra nustatytas draudimas taikyti Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalį (2018 m. birželio 28 d. redakcija, galiojanti nuo 2019 m. liepos 1 d.) pensijoms, paskirtoms ir pradėtoms mokėti iki 2019 m. liepos 1 d., neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui“.

2. Pareiškėjas dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai kreipėsi sustabdęs administracinę bylą, kurioje ginčas kilo dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimo, kuriuo ji atsisakė tenkinti reikalavimą mokėti iki 2019 m. liepos 1 d. galiojusios redakcijos Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo

3 straipsnio 3 dalyje nustatyto dydžio pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, panaikinimo ir žalos atlyginimo.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

3. Kaip minėta, pareiškėjas prašo ištirti, ar Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2018 m. birželio 28 d. (toliau – ir Įstatymas), 2 straipsnio 2 dalis tiek, kiek joje nėra nustatytas draudimas taikyti Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalį (2018 m. birželio 28 d. redakcija, galiojanti nuo 2019 m. liepos 1 d.) pensijoms, paskirtoms ir pradėtoms mokėti iki 2019 m. liepos 1 d.

3.1. Įstatymo 1 straipsniu pakeista Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalis (2016 m. birželio 29 d. redakcija) ir ji išdėstyta taip: „Kiekvienos šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose nustatytos valstybinės pensijos dydis (pareigūnų ir karių valstybinių pensijų – kartu su mokamu priedu už tarnybą) bei šios pensijos dydžio (pareigūnų ir karių valstybinių pensijų – kartu su mokamu priedu už tarnybą) ir tam pačiam asmeniui paskirtų pagal šio straipsnio 1 dalį valstybinių pensijų ir socialinio draudimo pensijų bendra suma vienam asmeniui negali viršyti užpraeito ketvirčio prieš tą mėnesį, už kurį mokama valstybinė pensija, Lietuvos statistikos departamento paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio (neįtraukiant individualių įmonių darbo užmokesčio duomenų) 1,1637 dydžio. Pensijos dydžio ribojimą taiko valstybinę pensiją mokanti institucija.“

Taigi Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje (2018 m. birželio 28 d. redakcija) nustatytas valstybinės pensijos dydžio bei šios pensijos dydžio ir tam pačiam asmeniui paskirtų pagal šio straipsnio 1 dalį valstybinių pensijų ir socialinio draudimo pensijų bendros sumos vienam asmeniui dydžio ribojimas.

3.1.1. Pagal Įstatymo 2 straipsnio 1 dalį šis įstatymas įsigaliojo 2019 m. liepos 1 d., o pagal šio straipsnio 2 dalį, kurią ginčija pareiškėjas, valstybinės pensijos dydis už 2019 m. birželio mėn. ribojamas iki šio įstatymo įsigaliojimo galiojusioje Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka.

Taigi Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalis (2018 m. birželio 28 d. redakcija) įsigaliojo 2019 m. liepos 1 d., o joje nustatytas paskirtos valstybinės pensijos dydžio ribojimas pradėtas taikyti mokant valstybines pensijas už 2019 m. liepos mėn.

3.1.2. Pažymėtina, jog iki 2019 m. liepos 1 d. galiojusioje Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje (2016 m. birželio 29 d. redakcija) buvo nustatyta, kad kiekvienos šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose nustatytos valstybinės pensijos dydis bei šios pensijos dydžio ir

tam pačiam asmeniui paskirtų pagal šio straipsnio 1 dalį valstybinių pensijų ir socialinio draudimo pensijų bendra suma vienam asmeniui negalėjo viršyti užpraeito ketvirčio prieš tą mėnesį, už kurį mokama valstybinė pensija, Lietuvos statistikos departamento paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio 1,5 dydžio.

3.2. Pareiškėjo teigimu, Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje (2018 m. birželio 28 d. redakcija, galiojanti nuo 2019 m. liepos 1 d.) sumažinus valstybinės pensijos dydį bei šios pensijos dydžio ir tam pačiam asmeniui paskirtų kitų valstybinių pensijų ir socialinio draudimo pensijų bendrą sumą vienam asmeniui (nuo 1,5 iki 1,1637 vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio), Įstatyme nėra jokios teisės normos, kuri nustatytų draudimą taikyti Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalį (2018 m. birželio 28 d. redakcija, galiojanti nuo 2019 m. liepos 1 d.) pensijoms, paskirtoms ir pradėtoms mokėti iki 2019 m. liepos 1 d. Pareiškėjo vertinimu, Įstatymo 2 straipsnio 2 dalis tiek, kiek joje nėra nustatytas draudimas taikyti Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalį (2018 m. birželio 28 d. redakcija, galiojanti nuo 2019 m. liepos 1 d.) pensijoms, paskirtoms ir pradėtoms mokėti iki 2019 m. liepos 1 d., galimai prieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, pažeidžia teisėtų lūkesčių apsaugos principą kaip vieną iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų, nes leidžia nepagrįstai mažinti pensijas, paskirtas ir pradėtas mokėti iki 2019 m. liepos 1 d.

Taigi pareiškėjo prašymas dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai grindžiamas vien tuo, kad, pasak pareiškėjo, Įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu asmenims, kuriems valstybinė pensija buvo paskirta ir pradėta mokėti iki 2019 m. liepos 1 d., buvo nepagrįstai sumažinta valstybinės pensijos dydis bei šios pensijos dydžio ir tam pačiam asmeniui paskirtų kitų valstybinių pensijų ir socialinio draudimo pensijų bendra suma vienam asmeniui.

3.3. Šiame kontekste paminėtina, kad Seimas 2018 m. birželio 28 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris pagal šio įstatymo 9 straipsnio 1 dalį įsigaliojo, išskyrus tam tikras išimtis, 2019 m. sausio 1 d. Šio įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad iki šio įstatymo įsigaliojimo draudėjas (darbdavys), kurio valstybinio socialinio draudimo įmokos perkeliamos pagal darbo sutartį dirbančiam darbuotojui, privalo perskaičiuoti darbuotojo bruto darbo užmokestį, jį padidindamas 1,289 karto ir atitinkamai pakeisdamas darbo sutartį su darbuotoju be išankstinio jo sutikimo, taip pat kad iki šio įstatymo įsigaliojimo buvęs pagal darbo sutartį dirbančio darbuotojo neto darbo užmokestis negali sumažėti dėl pagal darbo sutartį dirbančio darbuotojo atlyginimo perskaičiavimo ir (ar) draudėjo valstybinio socialinio draudimo įmokų perkėlimo apdraustajam.

Pažymėtina, kad, kaip matyti iš Įstatymo, kuriuo pakeista Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalis (2016 m. birželio 29 d. redakcija), *travaux préparatoires*, jis priimtas atsižvelgiant į tai, kad nuo 2019 m. sausio 1 d. buvo sujungtos darbdavio ir darbuotojo mokamos valstybinio

socialinio draudimo įmokos, perkeliant draudėjo (darbdavio) ligos, motinystės ir sveikatos draudimo mokėtas įmokas apdraustajam (darbuotojui). Kaip minėta, perkėlus šias įmokas apdraustajam, šalies ūkio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis padidėjo 1,289 karto.

Pažymėtina ir tai, kad iš Įstatymo *travaux préparatoires* matyti, jog Įstatymo projektu siūlyta perskaičiuoti vidutiniu darbo užmokesčiu išreikštą valstybinių pensijų dydžio ribojimą, nustatant jį proporcingai mažesnę – 1,1637 vidutinio darbo užmokesčio (1,5 vidutinio darbo užmokesčio / 1,289), siekiant išlaikyti tokį valstybinių pensijų dydį, koks buvo nustatytas tuo metu (t. y. išvengti nepagrįsto jų padidėjimo), atsižvelgiant į tai, kad įgyvendinant mokesčių reformą rengtasi sujungti darbuotojo ir darbdavio mokamas socialinio draudimo įmokas, atitinkamai perskaičiuoti darbo jėgos mokesčių tarifus, o tai turėjo lemti didesnę darbo užmokestį asmeniui (darbo užmokestis darbuotojui turėjo būti nominaliai padidintas 1,289 karto) ir dėl to atitinkamai didėjo Lietuvos statistikos departamento skelbiamas bruto vidutinis darbo užmokestis. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad priėmus Įstatymo projektą bus išvengta nepagrįsto (dėl pensijų, ligos, motinystės ir sveikatos draudimo įmokų perkėlimo iš draudėjo apdraustajam, dėl ko darbo užmokestis turėjo nominaliai padidėti 1,289 karto) iš valstybės biudžeto mokamų išmokų didėjimo.

3.4. Taigi nuo 2019 m. sausio 1 d. dalis darbdavio lėšomis iki tol mokėtų valstybinio socialinio draudimo įmokų yra priskaičiuojamos prie darbuotojų atlyginimų, todėl šalies ūkio vidutinis mėnesinis darbo užmokestis nuo 2019 m. sausio 1 d. nominaliai padidėjo 1,289 karto. Atsižvelgiant į šį tik nominalų šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio padidėjimą, siekiant išlaikyti esamus valstybinių pensijų dydžius, Įstatyme buvo nustatytas naujas valstybinių pensijų dydžio bei šios pensijos dydžio ir tam pačiam asmeniui paskirtų kitų valstybinių pensijų ir socialinio draudimo pensijų bendros sumos vienam asmeniui dydžio ribojimo koeficientas – 1,1637, t. y. iki tol nustatytojo koeficiento skaitinė vertė tuo pačiu dydžiu (1,289) sumažinta nuo 1,5 iki 1,1637 (1,5/1,289).

Atsižvelgiant į šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio nominalų padidėjimą pakeitus minėto koeficiento skaitinę vertę, Įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu asmenims, kuriems valstybinė pensija buvo paskirta ir pradėta mokėti iki 2019 m. liepos 1 d., valstybinės pensijos dydis bei šios pensijos dydžio ir tam pačiam asmeniui paskirtų kitų valstybinių pensijų ir socialinio draudimo pensijų bendra suma vienam asmeniui realiai nebuvo mažinama.

3.5. Vadinasi, nėra pagrindo teigti, kad Įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje pagal Konstituciją, *inter alia* jos 23, 52 straipsnius, konstitucinį teisinės valstybės principą (kurie galėtų būti pažeidžiami, jeigu, kaip remdamasis Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimo nuostatomis nurodė ir pareiškėjas, būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuriuo nepagrįstai būtų sumažinama paskirta ir mokama pensija), turi būti nustatytas pareiškėjo nurodytas draudimas pensijoms, paskirtoms ir pradėtoms mokėti iki 2019 m. liepos 1 d., taikyti Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalį

(2018 m. birželio 28 d. redakcija), t. y. joje įtvirtintą paskirtų pensijų dydį ribojantį (bet realiai mokamų pensijų dydžio nesumažinantį) koeficientą.

4. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad jo nurodytame įstatyme ar kitame ginčijamame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko (*inter alia* 2003 m. gegužės 6 d., 2010 m. liepos 2 d., 2013 m. gegužės 2 d. sprendimai).

Konstatavus, jog nėra pagrindo teigti, kad Įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nenustatytas pareiškėjo nurodytas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją turi būti nustatytas, konstatuotina, kad pareiškėjo prašyme ištirti Įstatymo 2 straipsnio 2 dalies tiek, kiek jo nurodyta, atitiktį Konstitucijai nėra tyrimo dalyko.

5. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, jog tai, kad prašyme nėra tyrimo dalyko, reiškia, kad prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui (*inter alia* 2003 m. gegužės 13 d., 2013 m. gegužės 2 d., 2020 m. rugsėjo 18 d. sprendimai).

6. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 2 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą, jeigu jo nagrinėjimas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

7. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad yra pagrindas atsisakyti nagrinėti pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą ištirti, ar Įstatymo 2 straipsnio 2 dalis tiek, kiek jo nurodyta, neprieštaruja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 25 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 28 straipsniu, 69 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Atsisakyti nagrinėti pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-15/2021 ištirti, „ar Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 3 straipsnio pakeitimo įstatymo (TAR, 2018-07-05, Nr. 2018-11453) 2 straipsnio 2 dalis, kurioje nėra nustatytas draudimas taikyti Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalį (2018 m. birželio 28 d. redakcija, galiojanti nuo 2019 m. liepos 1 d.) pensijoms, paskirtoms ir pradėtoms mokėti iki 2019 m. liepos 1 d.,

neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui“.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Giedrė Lastauskienė

Vytautas Mizaras

Algis Norkūnas

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė